

BRACTWO (107) *sb n*

bractwo (104), **bratstwo** (2), **brastwo** (1); bratstwo *LibMal*; brastwo *SeklKat*; bractwo : bratstwo *RejKup* (5 : 1).

W formie bractwo : -ct- : -czt- : -tct- (94 : 9 : 1); *w formie* bratstwo : -tst- : -thsth (1 : 1).

a oraz o jasne.

sg N bractwo (20). \diamond *G* bractwa (24). \diamond *A* bractwo (9). \diamond *I* bractwem (2); -em (1), -(e)m (1). \diamond *L* bractwie (4). \diamond *pl N* bractwa (26). \diamond *G* bractw (6). \diamond *D* bractwám (3). \diamond *A* bractwa (7). \diamond *L* bractwach (5), *skrót:* bract. (1).

Przydawka zawsze w *sg*; *orzeczenie* 10 r. w *sg*, w tym 3 r. w zdaniu podrzędnie złożonym obok *orzeczenia* w *sg* w zdaniu nadrzędnym, *orzeczenie* w *pl* w zdaniu względnym zaczynającym się od zaimka „który” (*typ: jest jedno bractwo, które ubogich grzebą*); *Orzeczenie* w *sg*: *UstPraw* F3; *SkarŻyw* 460, 460 *marg*; *ReszHoz* 119, 122; *SarnStat* 296; w zdaniu podrzędnie złożonym *orzeczenie* w zdaniu względnym *pl* : *sg* (3 : 1): *pl ReszHoz* 119, 123, 131; *sg ReszHoz* 131.

Sł stp, Cn notuje, *Linde* XVI – XVIII w.

1. Grupa ludzi związanych ze sobą wspólną ideą; *collegium, curia, decuria, tribus, fraternitas* (*in Bibliis, non est latina dictio*) *Mącz; fratRIA, ordo, societas, sodalitas, sodalitiuM Cn* (97) : iefzcze nas przełtráfzyły Niewiałtki ktore chodźily. Niektore z bractwá náłzego Dziś ráno do grobu Iego [*Chrystusa*]. *MWilKHist* K.

Wyrażenie: »rycerskie bractwo«: Król Fráncufki mocą łobie [...] od Bogá dána [...] kiedy zřwym Rycérřkim bractwem/ Mřzýy łłucha [...] vzdrawia [*chorych*]. *Oczko* 23v.

a. *Towarzystwo, zrzeszenie (duchownych lub świeckich osób) o charakterze religijnym lub dobroczynnym* (51) : *SeklKat* Qv; *Wkazdey* mřzi mabyć ofyara Kapy/ Herby/ bractwa/ Mniřhy *RejKup* 13, d2v, k8, 13v, q8v; *KrowObr* 78; *Mącz* 136a; Do tego bractwá prořł fię Bernárdyn/ y ochotnie iefł przyięt. *SkarŻyw* 460; řtářzy Bractwá onego [...] chorych pielgrzymow [...] nieopuřczał *SkarŻyw* 460, 460 [2 r.], 461, 546; łą Bractwá řwieckich łudźi/ bárzo pelne *ReszHoz* 115; iefł w RZYmie okołó 80. Bractw/ ták Duchownych iáko y řwieckich łudźi/ w ktore fię dáwáią wpifýwáć Kárdynałowie/ Kłiążętá/ Grářfowie/ Pánowie/ Sláchtá/ Kupcy/ Rzemieřnicy/ robociąże/ y gmin choć napodleyřzy: máią łwe kořcioły/ kápliczki/ kápłany/ vrzędniki/ řtátuty/ řchadzki/ dni y godziny do chwały Bożey/ y bliźniego porátowáńia náznáczone. *ReszHoz* 118; Są zář ofobne Bractwá/ ktore o więźniách ofobliwá pieczę y řtaránie máią *ReszHoz* 121; Iefł iedno Bractwo/ ktore vbogich pocźciwie grzebá *ReszHoz* 123; Iefł przez 20. Bractw/ ktore tylko pánnom połagi dáwáią *ReszHoz* 128, 115, 119 [4 r.], 122, 127 [2 r.], 131 [3 r.]; Chodźily Compáńije Rzymřkie/ álbo iáko v nas zowá Bractwá Kłiążáth/ Sláchćicow/ y Praelatow zacnych ktorzy ná fię dobrowolnie niektore powinnořci prziyumiá *ReszList* 158; *LatHar* 630, 631, 745; *WysKaz* 41.

bractwo na co: Bractwo ná zbieránie iáłmuźny tym co fię żebráć wřtydzá. *SkarŻyw* 412 *marg*.

Zwroty: »dzierzeć bractwo« = *należeć do bractwa*: A zgládzáiąc grzechy łwoie Dzyerzalem bractwo wetroie. *RejKup* g5v.

»przyjąć bractwo«: Przyjął bractwo P. Máryey. *SkarŻyw* 460 *marg*.

Zestawienia: »bractwo (dobrze żyjących) Panny Maryjej (szpitala)« (7) : Ieft w Sennie bráctwo iedno/ świeckich ludzi/ ktore zowiá bráctwo dobrze żyjących Pánny Máryey ízpitalá/ de la fkalá *SkarŻyw* 460; Zápowietrzonym w ízpitalu bráctwo Pánny Máryey służyło. *SkarŻyw* 460 *marg*, 460 [5 r.].

»bractwo miłosierdzia« (2): *WysKaz* 41; Książki o bráctwie miłosierdzia. *SkarKaz* 278b *marg*.

»bractwo Wianka Panny Maryjej«: bractwo wianká Pánny Máryey [nigdy by] nie potwierdzili *LatHar* 513.

Szeregi: »bractwo albo collegijum; collegijum albo bractwo« (1 : 1): *SkarŻyw* 412; íą Collegia álbo Bráctwá kápłáńskie *ReszHoz* 115.

»towarzystwo albo bractwo«: Collegium, Zgromádenie vczelńików yednego vrzędú teź wízelakie towarzíftwo álbo bráctwo. *Mqcz* 187a.

»bractwo abo zgromadzenie«: prošímy [...] ábyś wízytkę brácią (síoftry) krewne/ y dobrodzieie domu (ábo bráctwá/ ábo zgromadzenia) náłzego [...] do vczelńictwá wíekuíftwego błogófláwíeńftwá/ miłóściwie przypuścił. *LatHar* 659.

b. *Związek, zrzeszenie rzemieślników, cech; fraternitas artificum JanStat* (44) : Bráctwá wízelákich rzemieślników/ ktore íą ku ízkodzye póspolitey/ zkládamy ninieyízym Seymem. *UstPraw* F4, A2, F3, F4; *Diar* 73; *Mqcz* 73b, 233d, 303d, 351d, 358b, 464a, 464b [4 r.], 504d; Céná rzeczóm y miáry niech będá póftánowioné, á bráctwá niech nie będá *SarnStat* 285; ABy íie zámknęlá drógá Bráctwám/ które rzemieślnicy w mieściéich między íobá záchowuiá *SarnStat* 296, 285, 296 [5 r.], 297 [5 r.], 298, 595, 930, 1307; Wíęc rzemioflá niełzczeiá/ gdy wízyftkie íákmiarz ćwiczenia/ bráctwá/ ábo porzákki ich/ ná opillftwie íą záfádzone. *PowodPr* 74.

Wyrażenie: »bractwo rzemieślnicze« (2): [ustawiamy] áby wízytkié Céchy/ które Bráctwá rzemieślnicze zowá [były zniesione] *SarnStat* 297, 296.

Zestawienie: »bractwo browarskie«: yako stharíftchi Brathíftwa Browaríkiego yéftł gi kilka kroc z slovi napominal *LibMal* 1554/193.

Szeregi: »bractwo a (albo, i) cech; cech albo bractwo« (3 : 3): ktorzy do yednego cechu álbo bráctwá należą. *Mqcz* 73b, 73a, 79b, 398c; Przytym Cechy y Bráctwá áby obeftano. *HistLan* E4v; *SarnStat* 297.

»pospolstwo albo bractwo«: Abowiém té póspolftwá álbo Bráctwá [...] znáyduiá íie bydź do tego czáfu cíérpiáne. *SarnStat* 297.

2. *Braterstwo, jedność, porozumienie, przymierze* (10) : ziednay íię [...] z kościołem powízechnym/ ktory íeft zupełne bráctwo wízytkich Chrześciánów. *WujNT* 22; áby w iednym zgromádeniu Rzeczyp. y w ípolnem bráctwie żywiác [...] ieden drugiego nieftwornością íwá/ ná mięśne íátki nie wydawał *GrabPospR* K3.

Zwroty: »bractwo dzierzeńce« (2): *LibLeg* 10/95; któźkolwiek z tym Piotrem w Rzymie bráctwá nie dźierzy/ flugá Kryftułowym/ to íeft/ Kápłanem nie íeft *OrzQuin* X2.

»[z kim] bractwo mieć; [z kim] bractwo przyiác« (1 : 1): nie od Syná Bożego [...] íą zmyfleni [...] Akolithowie [...] Ale od Pogánów y od Zydów/ íktorymi bráctwo w tey mierze macie. *KrowObr* 122; *BielKron* 266v.

»bractwo pełnić«: [z *Zygmuntem Augustem*] wprzyazny mamy bicz. y łnałzimy dzieczmy y łpotomkomkamy [!] ych bractwo prawdywywe pelnych y za yedno bicz *LibLeg* 10/96.

»[z *kim*] w bractwie być; [z *kim*] w bractwo zająć« (1 : 1): *LibLeg* 10/95v, 96 cf »bractwo i przyjaźń«.

Szeregi: »bractwo i przyjaźń« (2): [z] wyelkym krolem y wyelkym Xyedzem Sigmvnthem [...] wbractwo y wprzyazn załzly. *LibLeg* 10/95v; [z] wyelkym krolem y wyelkym knyazem Sigmvnthem Augvłthem. prawdywywe wbractwie y wprzyazny mamy bicz. *LibLeg* 10/96.

»bractwo i przymierze«: zókázował z obcemi religiámí/ nie tylko vczeńtnictwá á iednośóci/ ále też y bráctwá y przymierza. *PowodPr* 39.

Synonimy: **1.a.** *dom, kolleijum, kompanija, kongregacyja, towarzystwo, zgromadzenie*; **b.** *bursa, cech, pospolstwo*.

Cf **BRATERSTWO**

IM